

Radikaalioikeiston vaihteleva vaalikannatus Länsi-Euroopassa

ELINA KESTILÄ

Radikaalioikeiston kolmas aalto nousi Länsi-Euroopassa 1970- ja 1980-lukujen taitteessa. Toisin kuin ensimmäisen aallon uusfasistiset nostalgiaalpuolueet Saksassa ja Italiassa tai toisen aallon veroprotestiliikkeet Ranskassa ja Skandinaaviassa, kolmannen aallon radikaalioikeistopuolueet nousivat edistyneiden demokratioiden erityisistä ongelmista, eikä niillä ollut enää kiinteää sidosta sotienväliseen fasismiin. Kolmas aalto osoittautui myös tähänastisista voimakkaimmaksi ja kestävimmäksi: *Freiheitliche Partei Österreichs* ja *Bündnis Zukunft Österreich* Itävallassa, *Lijst Pim Fortuyn* Alankomaissa sekä *Lega Nord* ja *Alleanza Nazionale* Italiassa ovat edenneet hallituskoalitioihin. *Front National* Ranskassa, *Dansk Folkeparti* Tanskassa, *Fremskrittspartiet* Norjassa ja *Vlaams Belang* Belgiassa ovat nekin mobilisoineet merkittävää kannatusta erityisesti 1990- ja 2000-luvuilla valtakunnallisen ja paikallistason vaaleissa. Toisaalta radikaalioikeisto ei ole juuri saavuttanut jalansijaa Ruotsissa, Suomessa, Irlannissa, Isossa-Britanniassa, Espanjassa, Portugalissa ja Kreikassa: puolueet ovat jääneet marginaalisiksi tai niitä ei ole lainkaan järjestelmässä.

Uusien radikaalioikeistopuolueiden ideologinen samankaltaisuus maailmansotien välisten tai niitä tiiviisti seuranneiden ääriliikkeiden kanssa ei ole ilmeistä. Nykyisten puolueiden keskinäinen ideologinen koherenssikaan ei ole itsestäänselvä: tutkijoiden tehtäväksi on jäänyt määritellä radikaalioikeistolaisen puolueperheen rajat ja kriteerit, mikä ei suinkaan ole osoittautunut helpoksi tehtäväksi (ks. esim. von Beyme 1988, 1–3; Mudde 1996, 232–236). Sekä akateemisissa debaateissa että

julkisessa keskustelussa on käytetty rinnan termejä äärioikeisto, populistinen oikeisto, uusoikeisto, radikaalioikeisto, populistinen uusoikeisto ja populistinen radikaalioikeisto (Betz 1994; 1998; Rydgren 2002; Taggart 1995). Toisinaan on haluttu painottaa liikkeiden oletettua ydindoktriinia, ja puhuttu yksinkertaisemmin eliitinvastaisista tai maahanmuuttajien vastaisista puolueista (Abedi 2002; van der Brug & Fennema 2003; Fennema 2005). Puolueperheen määrittelyn tekee ongelmalliseksi sekin, ettei sillä ole nationalistisen ideologiansa vuoksi tiivistä transnationalista verkostoa, joka edistäisi yhteistyötä ideologisesti samankaltaisten puolueiden kanssa Euroopassa (ks. esim. Norris 2005, 43–44; vrt. Griffin 2000, 166–167). Vasta tammikuussa 2007 Euroopan Unionissa aloitti toimintansa uusi parlamenttiryhmä *Identity, Tradition and Sovereignty*, joka tuo yhteen seitsemän vahvasti nationalistista itä- ja länsieurooppalaista puoluetta. Vielä on kuitenkin liian aikaista arvioida ryhmän merkitystä länsieurooppalaiselle radikaalioikeistolle yleisesti.

Cas Mudden (1996, 227–230) tutkimuksessa 26:sta radikaalioikeiston määritelmästä löytyi peräti 58 eri ideologista piirrettä, jotka oli mainittu niissä vähintään kerran. Keskeisiksi piirteiksi nousivat nationalismi, rasismi, ksenofobia, antidemokraattisuus ja vahva valtio. Nationalismin on väitetty olevan radikaalioikeistolaisen aatesuunnan ydindoktriini, jonka ympärille useat muut teemat kietoutuvat (Mudde 1999, 187–188). Monokulttuurisessa, ”puhtaassa” kansallisvaltiossa kansakunta määritetty etnisiä rajoja pitkin tai joskus myös kulttuuriin assimiloitumisen myötä: etni-

sessä nationalismissa kansa on ensisijainen valtion nähden ja valtio on kansan poliittinen väline (esim. Betz 1994, 182–189). Etninen, uskonnollinen, poliittinen ja kulttuurinen ulossulkeminen perustuvat näin ollen myyttiseen ajatukseen kansakunnasta, jossa perinteinen yhteisöllisyys on arvossaan (Minkenberg & Schain 2003, 162–163; Eatwell 2000, 412). Uuden radikaalioikeiston rasismiaan ei ole perinteistä hierarkkista rasismia, vaan nk. kulttuurista rasismia, etnopluralismia. Etnopluralismi ei painota rotujen välisiä hierarkkisia eroja tai toisten rotujen ylivertaisuutta, vaan korostaa etnisten ryhmien erillään pitämistä kansallisten identiteettien, arvojen ja historioiden säilyttämiseksi (Betz 1994, 183; Rydgren 2003, 48). Samoin kolmannen aallon radikaalioikeistopuolueiden antidemokraattisuudessa ei ole juurikaan aineksia sotienvälisestä fasismista. Radikaalioikeistopuolueet eivät sinänsä vastusta demokraattisia instituutioita, vaan asettavat niiden legitimitetin kyseenalaiseksi osoittamalla epäluottamusta parlamentaarista järjestelmää kohtaan ja kritisoiden valtion heikkoutta, eliitin tuloksetonta debattia, liiallista vapautta ja epäluonnollista tasa-arvoa (Ignazi 1992, 12). Vahvan valtion tarve liittyy erityisesti sisäpoliittiseen turvallisuuteen ja yhteiskunnalliseen kontrolliin, ei suureen ja byrokraattiseen valtiosektoriin.

Maiden välillä on verrattain paljon yhtäläisyyksiä tarkasteltaessa radikaalioikeistopuolueiden kannattajakunnan sosioekonomista ja -demografista profiilia. Sukupuolten välinen ero äänestyskäyttäytymisessä nousee useimmissa tutkimuksissa voimakkaimmiksi esiin: miesten osuus kannattajakunnissa on selkeästi suurempi, vaikka selitykset erolle ovat vaihdelleet (esim. Givens 2004, 31–32, 43). Radikaalioikeiston ohjelmallinen konservatiivisuus ja antifeministiset painotukset sukupuolikiusauksissa, kuten abortin vastaisuus ja kotiäitiyden tukeminen, ovat varmasti osaltaan vaikuttaneet miesäänestäjien hallitsevaan asemaan, ja radikaalioikeistopuolueiden hierarkian ylätasot ovatkin lähes kaikissa maissa vahvasti miesvaltaisia (Mayer 1998, 18; Givens 2004, 30–31). Arvonäkökulman lisäksi selitystä voidaan etsiä myös työmarkkinoiden dynamiikasta. Naisten edustus on vähäisempää teollisuussektorilla ja voimakkaampaa palvelusektorilla, joka ei ole yhtä altis globaalien markkinakilpailun heilahteluille eikä houkuttele samassa määrin työvoimaa ulkomailta (Mayer 2002; Givens 2004, 37–38, 40). Naiset osallistuvat lisäksi entistä

suuremmissa määrin työmarkkinoille, mikä on myös lisännyt heidän tietoisuuttaan tasa-arvokysymyksistä (esim. Togeby 1994, 233–235). Sukupuolien lisäksi iän on todettu selittävän radikaalioikeiston äänestämisen todennäköisyyttä. Tulokset ovat kuitenkin olleet epävakaita: toisinaan nuorin väestönosa on ollut yllidustettuna, toisinaan taas vanhin, joskus jopa molemmat (Betz 1994, 146; Norris 2005, 139; Givens 2005, 60). Iän ja radikaalioikeiston äänestämisen suhdetta on selitetty riippuvuudella hyvinvointivaltiosta. Nuorimmat ja vanhemmat äänestäjät ovat muita ikäryhmiä enemmän sidoksissa hyvinvointivaltion palveluihin, ja näin ollen verraten alttiimpia radikaalioikeiston nk. hyvinvointisovinnistiselle vetoomukselle, jonka mukaan hyvinvointivaltion edut tulisi rajata koskemaan vain omaa kansakuntaa (Arzheimer & Carter 2006, 421). Joitakin yhteneviä havaintoja on saavutettu myös koulutuksen ja yhteiskuntaluokan sekä radikaalioikeiston kannatuksen suhteesta. Heikon koulutuksen on usein todettu olevan positiivisessa suhteessa radikaalioikeiston äänestämiseen (Norris 2005, 141; Mayer & Perrineau 1992, 137; vrt. Lubbers & Scheepers 2002, 134), ja ammatillisesti nk. pikkuporvaristo ja kasvavassa määrin työväenluokka ovat äänestäjäkunnissa prosentuaalisesti hallitsevassa asemassa (Givens 2005, 60–61; Arzheimer & Carter 2006; vrt. Kitschelt 1995, 19–24). Heikosti koulutettujen uranäkymät ja sopeutumismahdollisuudet talouden muutoksiin ovat rajallisemmat ja he ovat globaalien markkinatalouden vaihteluille herkempiä.

Kahtena viime vuosikymmenenä tutkimus radikaalioikeiston menestymiseen ja epäonnistumiseen vaikuttavista tekijöistä on lisääntynyt huomattavasti, mutta yksimielisyyttä menestyksen välttämättömistä ja riittävästä ehdoista on ollut vaikea löytää. Vaalikannatukseen vaikuttavat tekijät on usein jaettu kysyntä- ja tarjontateoreettisiin selityksiin, jotka tosin ovat monella tapaa päällekkäisiä (Eatwell 2003; de Lange & Mudde 2005; von Beyme 1988; vrt. Norris 2005). Kysyntäteoreettiset lähestymistavat tarkastelevat, miten sosioekonomiset muutokset yhteiskunnan rakenteessa ja äänestäjäkunnassa, kuten maahanmuutto, sosiaalinen disintegraatio ja globalisaatio, vaikuttavat radikaalioikeiston kannatukseen. Tarjonnan teorioissa kiinnostuksen kohteena ovat sen sijaan puolueiden strateginen toiminta, poliittisen järjestelmän tarjoama kehys ja joskus myös sosioekonomisten olosuhteiden asettama konteksti.

Yksi yleisemmistä kysyntäteoreettisista selityksistä radikaalioikeiston nousun ongelmaan väittää puolueiden keräävän kannatusta pääosin maahanmuuttajien vastaisella politiikalla ja maahanmuuttoon liittyvillä asiakysymyksillä, ja kannatuksen oletetaan myös vaihtelevan maahanmuuttovolyymien mukaan (esim. Eatwell 2000, 420–421; 2003, 49; Mudde 1999, 183–184). On myös väitetty, että vaikka omassa elinympäristössä maahanmuuttajiin ei kontakteja juuri olisikaan, äänestäjät arvioivat ympäröivien yhteiskuntien maahanmuuttotilannetta radikaalioikeistoa äänestäessään (nk. *halo effect*; ks. esim. Perrineau 1993, sit. Ignazi 2003, 104). Suoraviivaista empiiristä yhteyttä radikaalioikeiston ja maahanmuuton välillä ei ole kuitenkaan voitu todentaa. Etnisen diversiteetin mittarit ovat vaihdelleet, eikä aggregaattitasolla yhteyttä ole aina havaittu, vaikka yksilötasolla maahanmuuttajien ja pakolaisten vastaisten asenteiden voidaan katsoa selittävän jossain määrin radikaalioikeiston äänestämistä (Norris 2005, 185–187, 259–261; Givens 2002, 155–158; Knigge 1998, 249). Myös Peter Söderlundin kanssa tekemäni kaksi tutkimusta (Kestilä & Söderlund 2007a; 2007b) ovat osoittaneet, että maahanmuuttajien määrän merkitys kannatukselle erimerkiksi Norjassa vaihtelee vaalien agendan tai vaalien tason mukaan ja valtakunnallisen tason vaaleissa sillä näyttäisi olevan paikallistasoa voimakkaampi vaikutus. Toisaalta Ranskassa maahanmuuttajien osuus väestöstä ei näyttäisi selittävän juuri lainkaan kannatuksen vaihtelua departementtien välillä.

Toinen yleinen kysyntäteoreettinen teesi väittää, että radikaalioikeiston äänestäjät ovat protestiäänestäjiä. He äänestävät vain muita puolueita ja poliittista järjestelmää vastaan, eikä radikaalioikeistopuolueen valtaanpääsy ole edes tavoite sinänsä, tai sen ideologia äänestämisen motiivi (esim. Kitschelt 1995, 28; Fennema 2005, 16). Eurooppalaisessa vertailussa eri radikaalioikeistopuolueiden äänestäjäkunnilla on kuitenkin verrattain yhtenäinen profiili, ja esimerkiksi Ranskan *Front Nationalin* (FN) äänestäjäkunta on ollut puolueelleen äärimmäisen lojaali 1980-luvun puolivälistä lähtien, vaikka sisäiset kiistat 1990-luvun lopulla muuttivatkin tilannetta jonkin verran (Veugelers 1997, 45–46; Hainsworth & Mitchell 2000, 447). FN on onnistunut sosiaalistamaan myös uudet äänestäjensä maahanmuuttajien vastaisten ja autoritaaristen ydinarvojen ympärille (Schain 2006, 278–280).

Radikaalioikeiston menestystä on selitetty myös yleisemmällä, yhteiskuntarakenteen murrokseen ja arvojen muutokseen liittyvillä teorioilla. Taloudellisen murroksen näkökulmasta, ja Hans-Georg Betzin (1994; 1998) teorian mukaan globaali markkinatalous ja ylikansallinen kapitalismi ovat pakottaneet yhteiskunnat siirtymään keynesiläisestä hyvinvointivaltiopolitiikasta jälkiteolliseen yksilökeskeiseen kapitalismiin. Sosiaaliryhmät ja sosioekonominen status määrittävät kasvavassa määrin markkinoiden ja koulutuksen mukaan, riskit ovat yksilöllistyneet, ja työmarkkinoilla kiulu yhteiskuntaryhmien välillä kasvanut. Heikomman koulutuksen omaavilla, nk. modernisaatioprosessin häviäjillä, on vain vähäiset mahdollisuudet sopeutua muuttuvaan tilanteeseen. Tämä ruokkii epävarmuutta ja tyytymättömyyttä maltillisia puolueita kohtaan, jotka eivät kykene hallitsemaan globaaleja prosesseja (ks. myös Ignazi 2003, 218; Minkenberg 2000, 183). Globaali markkinakilpailu aiheuttaa epävarmuutta erityisesti työmarkkinasektoreilla, joilla on paljon maahanmuuttajataustaista työvoimaa, kuten teollisuudessa, ja paikallisväestö kokee tällöin kilpailun resursseista voimakkaampana (Fennema 2005, 15). Työttömyyden lisäksi hyvinvointivaltion etujen hyväksikäyttö huolettaa radikaalioikeiston potentiaalista kannattajakuntaa, ja monet radikaalioikeistopuolueet ovatkin kääntyneet markkinaliberalismista taloudelliseen protektionismiin. Toisaalta työttömyyden asteen ja radikaalioikeiston kannatuksen välisestä suhteesta on vain ristiriitaisia havaintoja: havainnot vaihtelevat negatiivisesta positiiviseen, ja usein yhteyttä ei ole löydetty lainkaan (Knigge 1998; Arzheimer & Carter 2006; Givens 2002). Oma tutkimuksemme (Kestilä & Söderlund 2007a; 2007b) on osoittanut työttömyyden asteella olevan kyllä merkitystä Ranskassa aluetasolla, mutta ei juuri lainkaan Norjan kunnissa, joissa muutoinkin on verraten alhainen työttömyysaste.

Radikaalioikeiston nousu 1980-luvulla voidaan toisaalta nähdä arvonäkökulmasta tarkasteltuna oikeiston vastareaktion uuden vasemmiston esiin nostamaan ei-taloudelliseen vedenjakajaan, nk. uuden politiikan arvoulottuvuuteen (esim. Ignazi 2003; Minkenberg 2000). Näkemyksen mukaan radikaalioikeistopuolueet ovat yhtäläinen osa edistyneiden teollisten demokratioiden poliittista kehitystä, ja niiden nousu heijastaa muutosta nyky-yhteiskunnassa. Toisaalta arvopohjaiset selitykset, kuten monet muutkaan kysyntäteoreettiset selityk-

set, eivät kykene selittämään maiden välisiä eroja, ja arvojen murroksen ajatus vain täydentää taloudellisia selityksiä (esim. Rydgren 2002; Eatwell 2003). Myös oma tutkimukseni (Kestilä 2005; 2006) on osoittanut, että vaikka Suomessa radikaalioikeisto ei ole saanut jalansijaa, suomalaisten suhtautuminen yksittäisiin asiakysymyksiin, kuten poliittiseen järjestelmään ja maahanmuuttoon on eurooppalaisessa vertailussa hyvinkin keskimääräistä, vaikka toisaalta suomalainen äänestäjäkunta sijoittuu sosiokulttuurisella ja sosioekonomisella ulottuvuudella laajemmin pitkälti keskustaan.

Tarjontateoreettisten lähestymistapojen mukaan kysyntäteoreettisten tekijöiden korostaminen yksinkertaistaa ilmiön selittämistä liikaa. Huomiota tulisi kiinnittää myös puolueisiin strategisina toimijoina ja puolueiden toiminnasta riippumattoman poliittisen järjestelmän, ja joskus myös sosioekonomisten olosuhteiden asettamaan kontekstiin (ks. esim. Norris 2005, 14). Poliittisen mahdollisuusrakenteen teorian mukaan radikaalioikeiston menestymismahdollisuudet eivät ole samat kaikissa poliittisissa järjestelmissä. Maassa vallitsevat poliittiset ja yhteiskunnalliset edellytykset voivat asettaa niille rajoitteita, joihin ne eivät voi itse juurikaan vaikuttaa. Rajatumman näkemyksen mukaan poliittisella mahdollisuusrakenteella tarkoitetaan suhteellisen pysyviä instituutioita, kuten vaalijärjestelmää, sekä maltillisten puolueiden strategioita ja temaattisia valintoja, ja puoluejärjestelmän dynamiikkaa (esim. Eatwell 2000; 2003). Laajemman näkemyksen mukaan mahdollisuusrakenne sulkee sisäänsä myös lyhytaikaisemmat kontekstitekijät, kuten työttömyyden asteen ja maahanmuuttajien määrän (esim. Arzheimer & Carter 2006). Vaalijärjestelmän suhteellisuuden tai äänikynnyksen suhteesta kannatukseen ei ole kuitenkaan saavutettu yhteneviä tuloksia, eikä maltillisten puolueiden läheneminen tai loitontuminen järjestelmässä näyttäisi sekään olevan kannatuksen välttämätön ehto (Jackman & Volpert 1996; Carter 2002; 2004; Veugelers & Magnan 2005; Abedi 2002; Norris 2005). Sen sijaan radikaalioikeiston asiakysymysten legitimointi tai sen kanssa harjoitettu vaaliyhteistyö saattavat vaikuttaa kannatukseen positiivisesti. Toisaalta radikaalioikeiston omalla ohjelmallisella strategiallakin on menestymisen kannalta suuri merkitys, ja siitä riippuu, mitä osia äänestäjäkunnasta se onnistuu tavoittamaan, ja kuinka menestyksekkäästi. Herbert Kitscheltin (1995, 18–24) teorian mukaan taloudellisen markkinaliberalismin

ja sosiokulttuurisen autoritarisuuden yhdistelmä on voittava strategia, sillä se tavoittaa sekä työväenluokan että pikkuporvariston. Betz (1994, 170–174, 186–189) sitä vastoin väittää, että taloudellinen protektionismi on ollut 1990-luvulla puolueille strategisesti viisaampi valinta: kun globaalien markkinakilpailun haittapuolet, kuten massatyöttömyys, nousivat esiin, monet puolueet tekivät ohjelmallisen täyskäännöksen nationalistiseen populismiin, taloudellisen ja kulttuurisen protektionismin yhdistelmään.

Myös tiedotusvälinejulkisuuden vaikutuksesta radikaalioikeiston kannatukseen on keskusteltu jonkin verran. Pieni paikallinen vaalivoitto voi muuttua median avulla suureksi uutiseksi, tai media voi myös tahattomasti legitimoida radikaalioikeiston agendaa tai vahvistaa julkisessa mielipiteessä vallitsevaa trendiä nostamalla esiin maahanmuuttokysymyksen ja tyytymättömyyden poliittisia instituutioita kohtaan. Toisaalta medialla on taipumus liittää myös uudet radikaalioikeistopuolueet fasismiin ja kansallissosialismiin, mikä ei välttämättä ole niille eduksi (Eatwell 2003, 60–62; Fennema 2005, 19–20). Yleisemmin onkin väitetty, että jo radikaalioikeiston fasistinen perintö sinänsä esimerkiksi Saksassa ja Italiassa rajoittaa merkittävästi uusien puolueiden menestymismahdollisuuksia (esim. Kitschelt 1995, VII–VIII). Media tarjoaa henkilökeskeisyytensä vuoksi väylän karismaattisille radikaalioikeistojohdajille. Karismaattista johtajuutta onkin usein pidetty radikaalioikeiston kannatusta mobilisoivana tekijänä, tai ainakin katalyyttinä menestykselle (Wilcox ym. 2003, 127, 130). Karisman käsite viittaa puoluejohtajan erityisiin ominaisuuksiin, joiden avulla hän vetoaa suoraan kansaan tai vuorollaan sen eri segmentteihin, ja joka auttaa häntä myös pitämään radikaalioikeistopuolueita tyyppillisesti jakavat fraktiot yhdessä tarjoamalla synteetin tai painottamalla eri ideologisia suuntauksia vuorotellen (Eatwell 2003, 65–67; 2006, 153–154). Karisma on vaalikannatuksen selittäjänä kiistelty tekijä ja puolueorganisaation resurssit ja kyky käyttää resursseja voivat tarjota menestyksen selittämiselle hedelmällisempiä lähtökohtia. Organisaation vahvistuksessa radikaalioikeistopuolue ei ole enää yhtä altis äänestäjien liikkuvuudelle tai johtajavaihdoksille. Puolueen legitimitettiin voi sen juutuessa järjestelmään lisääntyä, mikä helpottaa myös pääsyä mediaan (esim. Norris 2005, 28–29; Lubbers ym. 2002, 370–372).

Lopulta on kuitenkin todettava, että vaalikilpailussa länsieurooppalaisen radikaalioikeiston kannatus on jäänyt keskimäärin vain 10–15 prosenttiin. Siksi maalailtaessa uhkakuvia radikaalioikeiston noususta Länsi-Euroopassa olisikin pidettävä mielessä niiden erityislaatuisuus organisaationa. Puolueiden kohtaamat sisäiset haasteet voivat olla pidempiaikaisen vaalimenestyksen kannalta ylitsepääsemättömiä, sillä ne ovat institutionalisoitessaan erityisen alttiita sisäisille kiistoille ja hajoiselle (ks. esim. Schain 2006, 285–286). Resursien lisääntyminen aiheuttaa paineita kompromissien tekemiseen maltillisten puolueiden kanssa, joita radikaalit ohjelmalinjaukset eivät ongelmitta kestä. Ranskassa näin kävi vuonna 1999 modernimman ja puolueiden väliseen yhteistyöhön pyrkivän *Mouvement National Républicainin* irrotessa perinteisemmästä *Front Nationalista*, ja Itävallassa BZÖ irtosi FPÖ:sta puolueen ollessa hallituksessa. Hallitusyhteistyö väistämättä maltillistaa poliittikalinjauksia ja on lisäksi ristiriidassa radikaalioi-

keiston keskeisen teeman, antielitismien, kanssa. FPÖ:n kannatus laski vaalivoiton 1999 jälkeen heti seuraavissa parlamenttivaaleissa ja LPF kuihtui heti vuoden 2002 menestyksen jälkeen. Siksi radikaalioikeistoa tulisi tarkastella sekä maakohtaisesti että Euroopan maita vertaillen, mutta sen voittokulkua ei pidä liioitella. On totta, että 1980-luvulla noussut kolmannen aallon radikaalioikeisto on ilmiönä melko kestävä ja länsieurooppalaisessa mitataavassa maantieteellisesti kohtalaisen laaja. Se on kyllä löytänyt paikkansa länsidemokratioiden yhteiskunnallisesta murroksesta, mutta puolueiden laajentumisen rajoitteet voivat kuitenkin olla jo niiden omissa ideologioissa ja organisaatioissa sisäsyntyisinä.

Teksti perustuu 4.5.2007 Turun yliopistossa tarkastetun artikkeliväitöskirjan ”Radikaalioikeistopuolueet Länsi-Euroopassa. Tutkimuksia vaalikannatuksen vaihteluun vaikuttavista kysyntä- ja tarjontateoreettisista tekijöistä” lectio praecursoriaan.

LÄHTEET

- Abedi, Amir. 2002. Challenges to Established Parties: The Effects of Party System Features on the Electoral Fortunes of Anti-Political-Establishment Parties. *European Journal of Political Research* 41:4, 551–583.
- Arzheimer, Kai ja Carter, Elizabeth. 2006. Political Opportunity Structures and Right-Wing Extremist Party Success. *European Journal of Political Research* 45:3, 419–443.
- Betz, Hans-Georg. 1994. *Radical Right-Wing Populism in Western Europe*. New York: St. Martin's Press.
- Betz, Hans-Georg. 1998. Introduction. Teoksessa Hans-Georg Betz ja Stefan Immerfall (toim.), *The New Politics of the Right: Neo-Populist Parties and Movements in Established Democracies*. London: Macmillan.
- Beyme, Klaus von. 1988. Right-Wing Extremism in Post-War Europe. *West European Politics* 11:2, 1–18.
- Brug, Wouter van der ja Fennema, Meindert. 2003. Protest or Mainstream? How the European Anti-Immigrant Parties Developed into Two Separate Groups by 1999. *European Journal of Political Research* 42:1, 55–76.
- Carter, Elisabeth L. 2002. Proportional Representation and the Fortunes of Right-Wing Extremist Parties. *West European Politics* 25:3, 125–146.
- Carter, Elisabeth. 2004. Does the PR Promote Political Extremism? Evidence from the West European Parties of the Extreme Right. *Representation* 40:2, 82–100.
- Eatwell, Roger. 2000. The Rebirth of the ”Extreme Right” in Western Europe. *Parliamentary Affairs* 53:3, 407–425.
- Eatwell, Roger. 2003. Ten Theories of the Extreme Right. Teoksessa Peter H. Merkl ja Leonard Weinberg (toim.), *Right-Wing Extremism in the Twenty-first Century*. London: Frank Cass.
- Eatwell, Roger. 2006. The Concept and Theory of Charismatic Leadership. *Totalitarian Movements and Political Religions* 7:2, 141–156.
- Fennema, Meindert. 2005. Populist Parties of the Right. Teoksessa Jens Rydgren (toim.), *Movements of Exclusion: Radical Right-wing Populism in the Western World*. New York: Nova Science Publishers.
- Givens, Terri E. 2002. The Role of Socioeconomic Variables in the Success of Radical Right Parties. Teoksessa Martin Schain, Aristide Zolberg ja Patrick Hossay (toim.), *Shadows over Europe: The Development and Impact of the Extreme Right in Western Europe*. New York: Palgrave Macmillan.
- Givens, Terri E. 2004. The Radical Right Gender Gap. *Comparative Political Studies* 37:1, 30–54.
- Givens, Terri E. 2005. *Voting Radical Right in Western Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Griffin, Roger. 2000. Interregnum or Endgame? The Radical Right in the ”Post-Fascist” Era. *Journal of Political Ideologies* 5:2, 163–178.
- Hainsworth, Paul ja Mitchell, Paul. 2000. France: The Front National from Crossroads to Crossroads?. *Parliamentary Affairs* 53:3, 443–456.
- Ignazi, Piero. 1992. The Silent Counter-Revolution: Hypotheses on the Emergence of Extreme Right-Wing Parties in Europe. *European Journal of Political Research* 22:1, 3–34.
- Ignazi, Piero. 2003. *Extreme Right Parties in Western Europe*. New York: Oxford University Press.

- Jackman, Robert W. ja Volpert, Karin. 1996. Conditions Favouring Parties of the Extreme Right in Western Europe. *British Journal of Political Science* 26:4, 501–521.
- Kestilä, Elina. 2005. Onko Suomen puoluekentässä tilaa radikaalioikeistolle?. *Yhteiskuntapolitiikka* 70:4, 357–374.
- Kestilä, Elina. 2006. Is There Demand for Radical Right Populism in the Finnish Electorate?. *Scandinavian Political Studies* 29:3, 169–191.
- Kestilä, Elina ja Söderlund, Peter. 2007a. Local Determinants of Radical Right-Wing Voting: The Case of the Norwegian Progress Party. *West European Politics* 30:3, 549–572.
- Kestilä, Elina ja Söderlund, Peter. 2007b. Subnational Political Opportunity Structures and the Success of the Radical Right: Evidence from the March 2004 Regional Elections in France. *European Journal of Political Research*, forthcoming.
- Kitschelt, Herbert. 1995. *The Radical Right in Western Europe: A Comparative Analysis*. Ann Arbor: Michigan University Press.
- Knigge, Pia. 1998. The Ecological Correlates of Right-Wing Extremism in Western Europe. *European Journal of Political Research* 34:2, 249–279.
- de Lange, Sarah L. ja Cas Mudde. 2005. Political Extremism in Europe. *European Political Science* 4:4, 476–488.
- Lubbers, Marcel, Gijsberts, Mérove ja Scheepers, Peer. 2002. Extreme Right-Wing Voting in Western Europe. *European Journal of Political Research* 41:3, 345–378.
- Lubbers Marcel ja Scheepers, Peer. 2002. French Front National Voting: a Micro and Macro Perspective. *Ethnic and Racial Studies* 25:1, 120–149.
- Mayer, Nonna. 1998. The French National Front. Teoksessa Hans-Georg Betz ja Stefan Immerfall (toim.), *The New Politics of the Right: Neo-Populist Parties and Movements in Established Democracies*. London: Macmillan.
- Mayer, Nonna. 2002. *Ces Français Qui Votent FN*. Paris: Flammarion.
- Mayer, Nonna ja Perrineau, Pascal. 1992. Why Do They Vote Le Pen?. *European Journal of Political Research* 22:1, 123–141.
- Minkenber, Michael. 2000. The Renewal of the Radical Right: Between Modernity and Anti-Modernity. *Government and Opposition* 35:2, 170–188.
- Minkenber, Michael ja Schain, Martin. 2003. The Front National in Context: French and European Dimensions. Teoksessa Peter H. Merkl ja Leonard Weinberg (toim.), *Right-Wing Extremism in the Twenty-first Century*. London: Frank Cass.
- Mudde, Cas. 1996. The War of Words Defining the Extreme Right Party Family. *West European Politics* 19:2, 225–248.
- Mudde, Cas. 1999. The Single-Issue Party Thesis: Extreme Right Parties and the Immigration Issue. *West European Politics* 22:3, 182–197.
- Norris, Pippa. 2005. *Radical Right. Voters and Parties in the Electoral Market*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rydgren, Jens. 2002. Radical Right Populism in Sweden: Still a Failure, But for How Long?. *Scandinavian Political Studies* 25:1, 27–56.
- Rydgren, Jens. 2003. Meso-level Reasons for Racism and Xenophobia. Some Converging and Diverging Effects of Radical Right Populism in France and Sweden. *European Journal of Social Theory* 6:1, 45–68.
- Schain, Martin. 2006. The Extreme-Right and Immigration Policy-Making: Measuring Direct and Indirect Effects. *West European Politics* 29:2, 270–289.
- Taggart, Paul. 1995. New Populist Parties in Western Europe. *West European Politics* 18:1, 34–51.
- Togeb, Lise. 1994. Political Implications of Increasing Numbers of Women in the Labor Force. *Comparative Political Studies* 27:2, 211–240.
- Veugelers, John. 1997. Social Cleavage and the Revival of Far Right Parties: The Case of France's National Front. *Acta Sociologica* 40:1, 31–49.
- Veugelers, John ja Magnan, André. 2005. Conditions of Far-Right Strength in Contemporary Western Europe: An Application of Kitschelt's theory. *European Journal of Political Research* 44:6, 837–860.
- Wilcox, Allen, Weinberg, Leonard ja Eubank, William. 2003. Explaining National Variations in Support for Far Right Political Parties in Western Europe, 1990–2000. Teoksessa Peter H. Merkl ja Leonard Weinberg (toim.), *Right-Wing Extremism in the Twenty-First Century*. London: Frank Cass.